

**FYSIOTERAPEUTTIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA
TERAPIATAITOJEN OPPIMISESTA
AMMATTIKORKEAKOULUSSA**

Sirpa Helkiö
Päivi Tikkanen

Fysioterapian
Pro gradu –tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Terveystieteiden laitos
Kevät 2000

ABSTRACT

PRO GRADU –RESEARCH

PHYSIOTHERAPY STUDENTS' EXPERIENCES ABOUT LEARNING PRACTICAL THERAPY SKILLS IN PHYSIOTHERAPY

SIRPA HELKIÖ & PÄIVI TIKKANEN

The purpose of this study was to find out how physiotherapy students experience the learning of therapy skills during their basic education.

The subjects of the study were 17 fourth term physiotherapy students from the Mikkeli Polytechnic school in Finland. The study was qualitative and was approached by a phenomenologic hermeneutic method. The material of the study was collected by using material triangulation. Students wrote learning diaries during their clinical work and an essee about the study subject afterwards.

Safe learning environment made the learning of therapy skills easier. School as the learning environment was not as motivating as clinical work. The role of school was mainly to give as good basic theory as possible about the therapy skills and students had not enough time to practise therapy skills at school. In clinical work students were able to integrate theory into practise. The clinical mentor's commitment to mentoring was a prerequisite for a successful clinical work session. The situations with patients furthered students' ideas about their own knowledge and skills. Students managed to evaluate their work in successful and unsuccessful situations and thus to develop their work.

The results of this study showed, that school should be brought closer to clinical work. This improvement would further students' learning. New learning methods, like PBL, can provide us with new ways to improve students' ability to work in teams and improve their self evaluation capacity. However, the school management should make all these innovations possible by guaranteeing enough resources for school.

Keywords: Physiotherapy education, therapy skills, learning environment

TIIVISTELMÄ

PRO GRADU –TUTKIELMA

FYSIOTERAPEUTTIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA TERAPIATAITOJEN OPPIMISESTA AMMATTIKORKEAKOULUSSA

SIRPA HELKIÖ & PÄIVI TIKKANEN

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää fysioterapeuttiopiskelijoiden kokemuksia fysioterapian terapiataitojen oppimisesta.

Tutkimuksen kohdejoukon muodostivat 17 ammattikorkeakoulun fysioterapeuttiopiskelijaa, jotka olivat 4. lukukaudella. Tutkimus oli kvalitatiivinen ja siinä käytettiin fenomenologis-hermeneuttista lähestymistapaa. Aineisto kerättiin käyttämällä aineistotriangulaatiota ja aineiston muodostivat fysioterapeuttiopiskelijoiden oppimispäiväkirjat sekä heidän kirjoittamansa esseet terapiataitojen oppimiskokemuksista koulussa ja harjoittelujaksolla. Aineiston analysointi ja tulkinta tapahtuivat aineistolähtöisesti hermeneuttisen kehän mukaisesti.

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi oppimisympäristön merkitys terapiataitojen oppimiselle. Etenkin turvallinen oppimisympäristö edisti oppimista. Koulu oppimisympäristönä koettiin epämotivoivana. Koulun merkitys oppimiseen on lähinnä teorian tiedon jakaja eikä käytännölliseen harjoitteluun ole riittävästi mahdollisuuksia. Harjoittelujaksolla opiskelijat pystyivät integroimaan teorian käytäntöön. Harjoittelujakson onnistuminen edellytti ohjaajan sitoutumista opiskelijan ohjaukseen. Asiakastilanteet edistivät opiskelijoiden käsitystä omasta osaamisestaan. Sekä onnistuneiden että epäonnistuneiden asiakastilanteiden avulla he pystyivät arvioimaan ja siten kehittämään omaa toimintaansa.

Tutkimusten tulosten pohjalta voidaan sanoa, että koulun ja harjoittelupaikan toimintaa opiskelijan oppimisen kannalta tulisi lähentää. Myös uudennlaisilla oppimismenetelmillä voidaan pyrkiä kehittämään opiskelijan kykyä tiimityöskentelyyn ja itsearviointiin. Kaikki uudistukset edellyttävät kuitenkin riittäviä voimavaroja organisaation taholta.

Avainkäsitteet: fysioterapiakoulutus, terapiataidot, oppimisympäristö

SISÄLLYS

1	TUTKIMUKSEN TAUSTA	1
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	5
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
3.1	Tutkimusmenetelmä	6
3.2	Aineiston hankinta ja analysointi	7
3.3	Kohdejoukko	9
4	FYSIOTERAPEUTTIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA TERAPIA- TAITOJEN OPPIMISESTA	10
4.1	Terapiataitojen harjoittelun sisältö	10
4.1.1	Opetuksen ja oppisisältöjen perusteet	10
4.1.2	Hyvien ohjaajien työskentelyn seuraaminen	12
4.1.3	Harjoittelujakson monipuolisuus	13
4.1.4	Teoriatiedon yhdistyminen käytäntöön	13
4.1.5	Terapiataitojen itsearviointi harjoittelujaksolla	14
4.1.6	Ammattikuvan selkiytyminen	15
4.2	Terapiataitojen oppimisen ohjaus	16
4.2.1	Terapiataitojen opetukseen käytetty aika	16
4.2.2	Terapiataitojen itsenäisen opiskelun järjestelyt	17
4.2.3	Oppimisilmapiirin turvallisuus	17
4.2.4	Ohjaajan sitoutuminen ohjaustehtäväänsä	18
4.2.5	Palautteen luonne ja palautetilanteet	19
4.3	Asiakkaiden kohtaaminen	20
4.3.1	Aidot oppimistilanteet	20
4.3.2	Onnistuneet tilanteet asiakkaiden kanssa	21
4.3.3	Epäonnistuneet tilanteet asiakkaiden kanssa	22
4.4	Opettajien ja ohjaajien yhteistyö	23

5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	25
5.1	Johtopäätösten pohdintaa aikaisempien tutkimusten perusteella	25
5.2	Tutkimuksen validiteetti	32
5.3	Kehittämisideat oppimisen edistämiseksi ja jatkotutkimusaiheet	34
	LÄHTEET	36

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Ammattikorkeakouluopintojen tavoitteena lain mukaan on antaa työelämän ja sen kehittämisen asettamien vaatimusten pohjalta tarpeelliset tiedolliset ja taidolliset valmiudet eli tarvittava ammattitaito ammatillisissa asiantuntijatehtävissä toimimiseen (Luhtanen 1999). Fysioterapeutin perustutkinto on laajuudeltaan 140 opintoviikkoa ja se koostuu perus- ja ammattiopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta sekä opinnäytetyöstä. Perusopintojen tavoitteena on muun muassa antaa opiskelijalle laaja-alainen yleiskuva fysioterapian asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa, työelämässä ja kansainvälisesti, sekä perehdyttää opiskelija fysioterapian yleisiin teoreettisiin perusteisiin. Ammattiopintojen tavoitteena on perehdyttää opiskelija fysioterapian ammatillisen tehtäväalueen keskeisiin ongelmakokonaisuuksiin ja sovellutuksiin sekä niiden tieteellisiin perusteisiin. Harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvissä käytännön asiantuntijatehtävissä (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista n:o 256/1995).

Ammattitaito koostuu kvalifikaatioista eli pätevyysalueista. Väärälä (1995) on jakanut ammattitaidon kvalifikaatiot viiteen eri tyyppiin. Tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot ovat teknisiä tietoja ja taitoja, joita käytetään työn välttämässä tekemisessä. Mukautumiskvalifikaatiot kuvaavat työntekijän sopeutumista työaikaan, työyhteisöön ja työn intensiteettiin. Motivaatio-kvalifikaatiot kuvaavat työntekijän otetta itsenäiseen työskentelyyn, oma-aloitteisuutta, työhön sitoutumista ja työn vastaanottamista haasteena. Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot liittyvät työntekijän työpaikkansa organisaatioon ja sen kulttuuriin. Innovatiiviset kvalifikaatiot kuvaavat taitoa kehittää työtä ja työntekijän joustavuutta.

Terapiataidot ovat osa fysioterapeutin ammattitaitoa. Terapiataidot pitävät sisällään Väärälän (1995) edellä esittämät kvalifikaatiot, jotka vaihtelevat eri työpaikoissa työntekijän pätevyyden mukaan. Terapiataidot koostuvat asioista, jotka liittyvät asiakkaan tai terapeutin toiminnan arviointiin, asiakkaan harjoittamiseen sekä opettamiseen (Helminen & Tiilikainen 1996). Adamsonin ym. (1998) mukaan fysioterapeutti ei työssään pärjää ainoastaan teknisillä taidoilla vaan hän tarvitsee niiden lisäksi ongelmanratkaisutaitoja, vuorovaikutustaitoja sekä opiskeluteknisiä taitoja.

Ammatillinen kasvuprosessi on Rousin (1991) mukaan vaiheittain etenevää. Siinä ammatillinen kasvu ymmärretään ihmisen persoonallisen kehityksen ja yhteiskuntaan integroitumisen myötä tapahtuvaksi. Tässä prosessissa oleellisia elementtejä ovat yksilöllinen, inhimillinen kasvu ja yhteisöllinen, sosiaalinen kasvu. Fysioterapeutti-koulutuksen eteneminen voidaan jakaa ammatillisen kasvuprosessin mukaisesti kolmeen eri vaiheeseen. Fysioterapeuttikoulutuksen ensimmäinen vuosi toimii fysioterapiatyöhön orientoivana vaiheena. Tänä aikana on tavoitteena, että opiskelijat saavat selkeän kuvan tulevasta ammatista, sen erilaisista toteuttamistavoista ja käytäntöjen perustana olevasta tiedosta. Orientointi toteutetaan tietyn oppiaineen ja käytäntöön tutustumisen kautta terapiataitoihin, kommunikaatio- ja yhteistyötaitoihin, tiedonhankintataitoihin, ammattikulttuuriin ja eri kulttuureihin. Näitä viittä osa-aluetta kutsutaan kvalifikaatioalueiksi, eli ammattitaitoalueiksi. Parin seuraavan vuoden aikana harjaantumisvaiheessa harjoitellaan ammatin edellyttämiä valmiuksia eri yhteyksissä. Erilaisen taitojen harjoittelu auttaa itsearviointikyvyn ja kriittisen asennoitumisen kehittymistä. Harjoittelun aikana on tarkoitus, että opiskelija kohtaa erilaisia fysioterapiatilanteita ja pystyy harjoittelemaan terapiavalmiuksia, yhteistyötaitoja ja suunnittelutaitoja. Kriittisen arvioinnin vaihe, syventävä vaihe, ajoittuu opiskelun loppuun. Tarkoituksena on, että opiskelijat pystyvät kriittisesti arvioimaan fysioterapiakäytäntöjä. Tavoitteena on kehittää kykyä lähestyä monipuolisesti fysioterapiaa ja antaa valmiuksia reflektoida fysioterapian toteutusta ja sen taustana olevaa tietoa. (Opinto-opas 1997.)

Rauste -Von Wright & Von Wright:n (1994) mukaan oppija aktiivisesti valikoi ja tulkitsee informaatiota ja prosessoi sen pohjalta aiempaa tietoansa. Tällöin on kyseessä konstrukttiivinen oppimisenäkymä, jolloin keskeiseen asemaan nousee se konteksti, missä oppiminen tapahtuu.

Konteksti ymmärretään tällöin kognitiivisena, fyysisenä ja sosiaalisena kokonaisuutena. Collins ym. (Tynjälä 1999) määrittelevät laajasti ihanteelliseen oppimisympäristöön kuuluvaksi ensinnäkin opittavat sisällöt eli oppiainekohtaisen tiedon ja ajattelu- ja toimintafilosofian sekä ne kaikki oppimisstrategiat, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöä kuvaavat myös käytössä olevat opetusmenetelmät ja se kuinka opetus jaksotetaan ja opetussuunnitelma rakennetaan. Oppimisympäristön sosiaaliin ja sosiologisiin piirteisiin liittyvät tilannesidonnaisuus, eksperttien toimintatapojen reflektointi, opiskelijan oma sisäinen motivaatio, sekä opiskeluryhmän tuki ja yhteistyö.

Tähän tutkimukseen osallistuva fysioterapeutti- opiskelijaryhmä opiskelee Mikkelin Ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikön ja eri harjoittelupaikkojen muodostamassa oppimisympäristössä. Terapiataidot sisältävät Mikkelin Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman mukaan fysioterapian menetelmien hallinnan, soveltamisen ja kehittämisen kuntoutujan yksilöllisten tarpeiden mukaan nojautuen menetelmien pohjalla olevaan tietoperustaan. Varsinaiset fysioterapian menetelmäopinnot sisältyvät kuntoutusalan ammattiopintoihin, jossa menetelmäkokonaisuus muodostaa voimavaroihin, toiminta- ja liikkumiskykyyn vaikuttamisen opintokokonaisuuden. Tavoitteena kyseisessä opintokokonaisuudessa on, että opiskelija pystyy käyttämään fysioterapian menetelmiä yksilöllisesti ja ryhmissä kuntoutujan tarpeiden mukaisesti vaikuttaakseen fysiologisiin toimintoihin, asiakkaan käyttäytymiseen ja toimintaan sekä ympäristöön terveyttä ja toimintakykyä edistävästi ja sairauksia ehkäisevästi. Muut opinnot tukevat terapiavalmiuksien ja ammattitaidon kehittymistä valmentamalla opiskelijaa erilaisiin asiakastilanteisiin, joissa perustietoa on sovellettava ratkaisemalla eteen tulevia ongelmia. (Opinto-opas 1997.)

Harjoittelu (50 opintoviikkoa) suoritetaan Mikkelin Ammattikorkeakoulussa sekä opiskeluna työelämässä että kiinteästi ammattiopintoihin yhdistettynä asiakaspalveluna. Tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ammatin kannalta keskeisiin työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen käytännössä. Tarkoituksena on saavuttaa ammatillisen osaamisen keskeisiä valmiuksia. Harjoittelua toteutetaan kuntoutuspalvelujärjestelmän eri yksiköissä muun muassa perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa, sosiaalitoimessa ja liikuntatoimessa sekä julkisissa ja yksityisissä kuntoutus-, tutkimus- ja hoitolaitoksissa. Osa harjoittelusta tapahtuu

koulutusyksikön omassa palveluyksikössä. Opiskelija voi suorittaa harjoittelujaksoja myös ulkomailla. Harjoittelujaksot jäsentävät ja yhdistävät ennen harjoittelua opiskeltuja asioita, lisäksi harjoittelujaksolla on tavoitteena oppia myös uusia tietoja ja taitoja. Ajoituksellisesti ensimmäisen puolentoista vuoden aikana opiskellaan perustaidot, joita harjoitellaan jo koulussa ja ammattikorkeakoulun palveluyksikössä toisella ja kolmannella lukukaudella. Neljänneltä lukukaudelta lähtien harjoittelussa opitaan edelleen uutta ja sovelletaan hankittuja perustaitoja erilaisissa fysioterapian toimintaympäristöissä. (Opinto-opas 1997.)

Suomessa toteutetun terveystieteiden korkeakoulutuksen arvioinnissa (1998-1999) terveystieteiden ammattikorkeakoulujen tärkeimmiksi kehittämisalueiksi todettiin opetussuunnitelmat, opiskelijoiden ohjaus, opiskelun tiiviys ja harjoittelun järjestäminen. Arviointi kohdistui yhdeksään ammattikorkeakouluun ja viiteen yliopistoon (hoitotiede ja fysioterapia). Arvioinnissa opiskelijat kokivat ohjauksen koululla ja harjoittelussa riittämättömäksi. Opettajien opiskelijoiden harjoittelun ohjaukseen liittyvät käynnit terveydenhuollon yksiköihin ovat vähentyneet. Lisäksi terveydenhuollon edustajilla ei ole tarpeeksi resursseja ohjata opiskelijoita. Arvioinnissa opiskelijoiden todetaan olevan itsenäisiä, teoreettisesti korkeatasoisia ja kehitysmuotoisia. Kuitenkin terveydenhuollon toimintayksiköiden edustajien mukaan opiskelijoiden kädentaidot ovat aikaisempaa harjaantumattomampia. Raportin mukaan tämä lisää haasteita harjoittelun ohjaukselle ja työhön perehdyttämiselle. (Perälä & Ponkala 1999.) Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden kokemuksia fysioterapeutin terapiataitojen opiskelusta ammattikorkeakoulussa. Opiskelijoiden kokemuksia on tutkittu vähän ja opiskelijoiden mielipiteet ja kokemukset voivat tuoda uuden näkökulman opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen. Tutkimustuloksia ja siitä mahdollisesti syntyviä aiheita on tarkoitus hyödyntää jatkotutkimuksessa ja opetuksen kehittämisessä.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää fysioterapeuttiopiskelijoiden kokemuksia fysioterapian terapiataitojen oppimisesta ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksessa pyritään selvittämään vastaus seuraavaan kysymykseen:

Minkälaisia kokemuksia fysioterapeuttiopiskelijoilla on fysioterapian terapiataitojen oppimisesta?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytetään fenomenologis-hermeneuttista lähestymistapaa. Fenomenologia ymmärretään tutkimuksellisenä lähestymistapana tavallisesti vastakohtana ns. positivistiselle tieteenfilosofialle ja siihen perustuvalla empiiriselle tutkimukselle. Fenomenologisissa tutkimussovellutuksissa pyritään erilaisin kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin tavoittamaan ihmisten kokemusmaailmaa ja heidän asioille antamia merkityksiä. Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan elämismaailmaa moninaisuudessaan ihmisen omasta näkökulmasta ja ymmärtämään asioiden sisäisiä merkityksiä. (Varto 1992a, 1992b.) Tässä tutkimuksessa fenomenologisella lähestymistavalla tarkoitetaan tietoteoreettista perusratkaisua, kun pyrkimyksenä on kuvata ihmisten asioille antamia merkityksiä. Tähän liittyvät myös käsitykset tutkimuskohteen luonteesta. Kyseessä ei ole vain metodi vaan tapa, jolla tutkimuskohde ymmärretään ja siitä ajatellaan saatavan tietoa järkevällä tavalla. Tässä tutkimuksessa tutkimusaineiston analysointi tapahtui fenomenologisen metodin mukaisesti vaiheittain ja tulkinta hermeneuttisen kehän avulla.

Fenomenologisessa tutkimuksessa on valittava sellaisia tiedonkeruumenetelmiä, joiden avulla saadaan tietoa ihmisten kokemuksista heidän oman merkityksenantonsa näkökulmasta (Varto 1992b, Munhall & Oilers 1986). Tutkijan ennakko-oletukset vaikuttavat aineiston keräämiseen ja analysointiin. Merkityksellistä on, että nämä teoreettisesta ja kokemuksellisesta tiedosta tutkittavasta ilmiöstä muodostuvat ennakko-oletukset on tiedostettu (Varto 1992b).

3.2 Aineiston hankinta ja analysointi

Tässä tutkimuksessa aineiston keräämisessä käytettiin aineistotriangulaatiota eli hyödynnettiin useampaa aineistoa, jolloin saatiin kattavampaa ja luotettavampaa tietoa tutkittavasta aiheesta (Eskola & Suoranta 1998). Aineiston muodostivat Mikkelin Ammattikorkeakoulun fysioterapeuttiopiskelijoiden oppimispäiväkirjat ja esseet.

Oppimispäiväkirjojen käytölle on havaittu useita hyviä perusteluja, ne tukevat erityisesti opiskelijan itseoppimista ja itsearviointia. Oppimispäiväkirjat kuvaavat opiskelijoiden kokemusmaailmaa, tukevat opiskelijoiden persoonallista kasvua, auttavat tunnistamaan oppimisen vahvoja ja heikkoja puolia sekä omia motivaatiotekijöitään. Oppimispäiväkirjojen merkitystä on selitetty myös kirjoittamisen merkityksellä, jolloin kirjoittaminen vaatii opiskelijalta yhteyksiensä ja suhteiden etsimistä. Kirjoittaminen auttaa selkeyttämään käsitteitä sekä soveltamaan niitä käytäntöön. (Leino-Kilpi 1993.)

Sairaanhoitajaopiskelijat ovat Jacksonin (Leino-Kilpi 1991) tutkimuksessa tuoneet oppimispäiväkirjoissaan esille mm. kuvausta omista tunteistaan, itsestä ihmisenä sekä henkilökohtaisella että ammatillisella tasolla, omista arvioista ja uskomuksista, tarpeista tukea potilasta, henkilökohtaisesta menestymisestä ja toiminnan tuloksista, epäonnistumisista, avunpyynnöistä ohjaajalle ja opettajalle, stressistä ja väsymyksestä.

Oppimispäiväkirja voidaan nähdä elämäkerrallisena lähestymistapana (Hirsjärvi ym. 1997). Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan omaelämänkerroilla on ollut merkittävä asema suomalaisessa kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Elämäkerta voi perustua joko kirjoitettuihin elämäkertoihin, haastateltuihin elämäntarinoihin tai dokumenttiaineistoon. Niiden keskeinen anti on se, että niistä näkyy välittömästi miten ihmiset itse sanovat kokevansa elämänsä ilman ulkopuolisen haastattelijan tai havainnoijan tekemiä tulkintoja. Haastatteluun verrattuna omaelämänkerroissa on se ongelma, että paljon mielenkiintoista ja tutkittavaa ilmiötä valoittavaa tietoa voi jäädä kirjoittamatta. Myös muistivirheet, väävät ja puutteelliset yksityiskohtat sekä epämieluisien tapahtumien selittelyt ovat tavallisia. Naiset kirjoittavat yksityiskohtaisemmin ja

rikkaammin kuin miehet. Eettiset kysymykset tulevat esille elämäkertojen käytössä, koska määrä on pieni täytyy huomiota kiinnittää nimettömyyden turvaamiseen. Ihminen säilyy aktiivisena subjektina, koska hän saa itse päättää mistä kirjoittaa.

Tässä tutkimuksessa oppimispäiväkirjat kirjoitettiin 4. lukukauden käytännönharjoittelujaksolta ilman erityistä ohjeistusta tutkittavasta ilmiöstä. Oppimispäiväkirjoista oli tarkoituksena etsiä opiskelijoiden opiskelussaan merkityksellisiksi kokemia asioita. Oppimispäiväkirjat kerättiin opiskelijoilta heti harjoittelujakson jälkeen.

Essee on verrattavissa kyselyyn, joka toteutetaan avoimella kysymyksellä. Hirsjärven ym. (1997) mukaan avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Siinä ei ehdoteta vastausvaihtoehtoja, jolloin esille nousee vastaajien mielestä keskeisin ja tärkein asia. Myös vastaajien asiaan liittämät tunteet ja niiden voimakkuudet tulevat esille.

Tässä tutkimuksessa opiskelijat kirjoittivat esseeet harjoittelujakson jälkeen 4. lukukauden lopussa. Esseetehtävä muodostui yhdestä avoimesta kysymyksestä, jolla haettiin vastausta siihen, miten opiskelijat ovat kokeneet fysioterapian terapiataitojen opiskelun. Esseet kirjoitettiin koulussa oppitunnin aikana ja opiskelijoilla oli 45 min aikaa vastata esseisiin. Esseet kirjoitettiin nimettöminä.

Tässä tutkimuksessa aineisto analysoitiin vaiheittain fenomenologisen metodin mukaisesti ja tulkinta tapahtui koko ajan rinnalla. Analysointi tapahtui aineistolähtöisesti eli ennakkoletuksista pyrittiin irrottautumaan. Sen vuoksi ainoastaan tutkittavaan ilmiöön ja metodiin perehdyttiin ennen aineiston keruuta ja laajempaa teoreettista viitekehystä ei muodostettu. Alkuperäistä aineistoa luettiin useita kertoja. Ensimmäisellä lukukerralla muodostettiin alustava mielikuva opiskelijoiden kokemuksista ja siitä, mihin he oppimiskokemuksensa liittävät. Toisen lukukerran jälkeen tehtiin aineiston kuvaus, karsittiin epäolennainen ja nostettiin tutkimustehtävien kannalta olennaisin esille. Tämän jälkeen aineiston kuvausta luettiin ja pyrittiin löytämään opiskelijoiden esille tuomia merkityksiä. Sitten aineisto luokiteltiin merkityskokonaisuuksiin, joissa yksikkönä olivat lauseet tai kappaleet, jotka muodostivat asiakokonaisuuden. Merkityskokonaisuuksien validiteetin parantamiseksi käytettiin tutkijatriangulaatiota,

jolloin analyysi tehtiin ensin toisistaan riippumattomasti ja sen jälkeen vertailtiin tuloksia. Tämän jälkeen merkityskokonaisuuksia vertailtiin toisiinsa ja niistä etsittiin yhtäläisyyksiä. Tässä pyrittiin ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä ja tekemään siitä synteesiä. Lopuksi tehtiin tutkitusta ilmiöstä johtopäätöksiä.

3.3 Kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukon muodostivat yhden fysioterapeuttiopiskelijaryhmän 17 opiskelijaa. Opiskelijat olivat Mikkelin ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden koulutusyksikön 4. lukukauden fysioterapeuttiopiskelijoita. Opiskelijat olivat 20 – 25 -vuotiaita. Ryhmässä oli 14 naisopiskelijaa ja 3 miesopiskelijaa. Suurin osa opiskelijoista oli jatkanut opiskeluaan heti ylioppilaskirjoitusten jälkeen, vain yhdellä oli takanaan koulutason tutkinto sosiaali- ja terveysalalta ja neljällä armeija.

Tämä opiskelijaryhmä valittiin sen vuoksi, että heillä oli fysioterapian terapiataitojen perusteet juuri opiskeltu ja ensimmäinen harjoittelujakso takana, jolloin opiskelijat vielä muistavat kokemuksensa mahdollisimman alkuperäisinä.

Harjoittelujakson opiskelijat suorittivat hyvin erilaisissa oppimisympäristöissä eri puolilla Suomea, mm. yksityisessä OMT-laitoksessa, sairaalan ortopedian, kirurgian ja traumatologian osastoilla, terveyskeskuksessa tai kuntoutuslaitoksessa. Opiskelijoita ohjasivat fysioterapeutit, jotka kyseisissä paikoissa vastaavat sen osaston fysioterapiasta, jolla opiskelija on harjoittelemassa. Yhdellä fysioterapeutilla oli samanaikaisesti enintään 2 ohjattavaa opiskelijaa, useimmiten vain yksi opiskelija. Myös opettaja kävi harjoittelujaksolla ohjaamassa opiskelijoita keskimäärin kaksi kertaa.

4 FYSIOTERAPEUTTIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA TERAPIATAITOJEN OPPIMISESTA

4.1 Terapiataitojen harjoittelun sisältö

4.1.1 Opetuksen ja oppisisältöjen perusteet

Opiskelijat kokivat terapiataitojen oppisisällöt riittämättöminä, koska heidän mielestään perusasioita ei käyty läpi riittävän tarkasti, jolloin opiskelu jäi liikaa itsenäisen työn varaan.

Tästä esimerkki seuraavassa:

" Opetus koulussa on tuntunut jäävän vain "pintaraapaisuksi", josta on vaikea saada itsenäisesti opettelemalla kaikkea irti."

Opiskelijoiden mielestä terapiataitoja pitäisi harjoitella koululla enemmän, koska ne ovat niin tärkeitä fysioterapeutin ammatissa. Opiskelijoilla oli tarve saada tieto valmiina, jonka jälkeen heidän olisi helpompi jatkaa harjoittelua itsenäisesti. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Laitelhoidoissa olisi hyvä jos laitteisiin tutustuttaisiin kunnolla, nappi napilta, ennen käyttöä. Osittain tässä oli vajausta eli asiat käytiin hieman ylimalkaisesti eikä opetettu nappula nappulalta, mitä mistäkin tapahtuu..."

Opiskelijat kyseenalaistivat osittain opettajien ammattitaidon, koska terapiataitojen opiskeluun liittyvien sisältöalueiden valinta ja painotus oli heidän mielestään virheellinen koko koulu-

tuksessa. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

“...Ei varmaa paljoo auta kun asiakasta tutkii jos tietää kuinka piirtoheitintä käytetään tai kuka Kant on, jos itse asiakkaan vaivasta tai tutkimisesta ei oo kuin vähän teoritietoo.”

Opiskelijat kokivat myös turhautuneensa jos tunneilla käytiin läpi heidän mielestään jo vanhentuneita menetelmiä. Opiskelijoiden mielestä opettajat eivät aina olleet onnistuneet oppikurssin suunnittelussa ja toteutuksessa. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

“Vanhentuneet ja nykyään vähän käytetyt menetelmät (PNF) voisi osaltaan antaa hieman tilaa muiden fysioterapeutin työssä käytettävien terapiataitojen opettelemiselle ja harjoittelukselle.”

Opiskelijat kokivat myös, etteivät opettajat aina kuunnelleet opiskelijoiden sisältötoiveita ja mielipiteitä vaan esiintyivät auktoriteetteina. Tästä esimerkki seuraavassa:

“...ja sitten nämä kurssit, joissa opettaja on AINA oikeassa! Meidän mielipiteet jäävät oppilaina aivan omaan arvoonsa, vaikka ollaan kuitenkin aikuisia.”

Opiskelijat kokivat myös, etteivät opettajat aina kertoneet terapiataitojen perusteista tai käyttämähallisuuksista riittävästi. Opiskelijoille jäi pelko siitä, että oppikurssi ei kattaisikaan tarvittavia asioita. Tästä esimerkki seuraavassa:

“PNF:n kaavat menivät aivan ohi, ei edes kerrottu missä niitä voi käyttää. Samoin passiivinen liiketerapia, silloin en edes tiennyt mitä teimme. Liikuttelimme vain toistemme raajoja eikä sitä liitetty mihinkään, ei kerrottu mihin sitä voisi käyttää. Nämä olivat opintojaksossa nimeltään terapiamenetelmät, johon olisi pitänyt kuulua myös lihasten vahvistamisen ja venyttämisen keinot. Onneksi tätä on myöhemmin paikkailtu.”

Opiskelijat toivat esille, että kun asia oli koulussa opetettu selkeästi, opiskelijat pystyivät hyödyntämään sitä harjoittelujaksolla paremmin. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Kun opettaja osaa asiansa hyvin ja osaa opettaa sen meille mahdollisimman selvästi, niin niistä aineista esim. tules, on ollut harjoittelujaksolla hyötyä."

Opiskelijat kokivat myös olleensa epävarmoja terapiataitojen tietoperustasta. Heidän oli vaikea löytää toiminnalleen teoreettisia perusteita, koska eri tutkimukset antoivat menetelmistä ristiriitaisia tuloksia. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Fysikaalisten laitteiden oppimiseen on varmasti vaikuttanut oma skeptinen asenne kyseistä taitoa kohtaan. Lukee mistä tahansa niin aina annetaan pelkkää oletustietoa aiheesta. Tuntui, että koko aineisto antoi ensin oletukset ja seuraavalla sivulla jo kumosi sen."

4.1.2 Hyvien ohjaajien työskentelyn seuraaminen

Opiskelijat kokivat ohjaajansa tai muiden fysioterapeuttien työskentelyn seuraamisen antoisana. Fysioterapeutin toimintaa seuratessaan he myös pystyivät suhtautumaan kriittisesti käytettyihin menetelmiin ja miettivät vaihtoehtoisia toimintatapoja. Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset:

"Tuntui hyvältä huomata toisten työskentelyä seuratessa, että välillä ajattelin, että tuon olisin tehnyt toisin. Ja oman toiminnan olisin pystynyt perustelevaankin!"

"Oli vähän outoa, kun hoitoon tuli asiakas, jolla oli diagnoosina tension neck ja alikutkimuksen jälkeen sanottiin vaan, että tehdään UKK:n terveyskuntotestistö (muutama osa-alue) ja lähdetään miettimään sen pohjalta kuntosaliharjoittelua eli asiakkaan mielipidettä ei kysytty ollenkaan."

4.1.3 Harjoittelujakson monipuolisuus

Osa harjoittelupaikoista oli sairaaloiden erikoisosastoilla tai yksityisissä hoitolaitoksissa, jolloin opiskelijat saivat käsityksen vain sen osaston tai yksikön toiminnasta ja fysioterapiasta. Opiskelijat olivat huolissaan kapea-alaisen harjoittelupaikan vaikutuksesta oppimiseensa. He pelkäsivät tietoihinsa ja taitoihinsa jääviä aukkoja. Kuitenkin opiskelijat toivat esille sen, että kapea-alaisessa paikassa voi oppia jotain muuta ammattitaidon kannalta merkityksellistä. Tästä seuraava esimerkki:

"Fysikaalisen hoidon laitteiden käyttäminen on kanssa kysymysmerkki... kun ei päässyt harjoittelujaksolla vahvistamaan näitä taitoja on tämä puoli jäänyt heikoille. Sen sijaan harjoittelussa oppi paljon sellaista erikoisalueita, joita koulussa ei ole perusopintojen pakettiin mahdollista sisällyttää."

4.1.4 Teoriatiedon yhdistyminen käytäntöön

Koululla opiskelijat olivat opiskelleet paljon terapeuttisten menetelmien teoreettisia perusteita, mitä he nyt tarvitsivat harjoittelujaksolla. Opiskelijat kokivat teoriatiedon valottuvan uudella tavalla harjoittelujakson aikana, he saivat myös lisätietoa monista asioista. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Harjoittelussa sai paljon uutta ja teoriatiedot alkoivat soveltua käytäntöön."

Opiskelijat kokivat ymmärtävänsä harjoittelujakson jälkeen monia sellaisia asioita, joita he eivät ennen harjoittelujaksoa olleet käsittäneet. Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset:

"Positiivisia kokemuksia enimmäkseen kentältä, ennen hepreaa olleet asiat palautuvatkin mieleen ja jopa osaa käyttää ja hyödyntääkin."

"Koin päivittäin uusia AHAA-elämyksiä, koskien milloin mitäkin asiaa. Ehkä parhaiten mieleen jäi "oikeanlaisen haastattelutekniikan" oppiminen, uudet niksit jumpissa ja harjoitteluohjelmien laadinta. Rutiinia tuli tietysti kaikkiin minulle kuuluviin ft-hommiin."

Harjoittelujaksolla opiskelijat myös huomasivat koulun merkityksen. He havaitsivat epäilyksistään huolimatta oppineensa jo koulussa käytännön työn kannalta merkityksellisiä asioita. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Olen saanut itsestäni huomata, että onhan sitä koulusta jotain jäänyt teoriasta päähänkin, kun osaa jo jonkinlaisia johtopäätöksiä tehdä asiakkaiden vaivoista."

4.1.5 Terapiataitojen itsearviointi harjoittelujaksolla

Opiskelijat kokivat itsearvioinnin harjoittelujaksolla vaikeaksi. Kun he saivat palautetta ohjaajilta ja opettajilta he kokivat sen selkiyttävän itsearviointiaan. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Itse tilanteen jälkeen on itse vaikea sanoa, mikä meni hyvin tai huonosti, sillä se tilanne on vielä niin tuore. Mutta kun alkaa saada palautetta, sitä itsekkin huomaa samoja asioita. Itsearviointi on vaikeaa sillä on vaikea kuvitella vertailukohdetta."

Harjoittelujaksolla jokaisen terapiatilanteen jälkeen opiskelijat arvioivat omaa toimintaansa ja sen myötä opiskelijat kokivat oman taitotasonsa selkiytyvän. He havaitsivat oman tieto- ja taitoperustansa sekä puutteet että vahvuudet. Tästä seuraava esimerkki:

"Harjoittelussa kentällä huomataan puutteellisuudet ja tai plussat, siellä herää huomaamaan oman osaamisen taidon."

Erityisesti opiskelijoita epäilytti harjoittelujaksolla oma terapiataitojen hallinta. He kokivat, että heillä oli peruskäsitys asiasta, mutta vaikeammat ja vähemmän käytetyt menetelmät eivät ole vielä riittävästi hallinnassa. Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset:

"Terapiataitoja ei käytännössä ole paljon kerennyt harjoittelemaan, on peruskäsitys, mutta siihen se sitten jääkin esim. fysikaalisten hoitolaitteiden, tutkimus- ja mittavälineiden ja joidenkin terapiamenetelmien käyttö (fasilitoinnit, asentohoito) on epävarmaa."

"Yleisimmin tarvittavat taidot, tutkiminen, testaukset ja jumpat, sujuivat, mutta erikoisemmat terapiataidot, traktiot, mobilisoinnit, erikoisemmat kuntosaliharjoitukset ovat haussa."

4.1.6 Ammattikuvan selkiytyminen

Opiskelijat kokivat ammattikuvansa selkiytyneen harjoittelujakson aikana. Vaikutti siltä, että he ymmärtävät fysioterapeutin tehtävän oman harjoittelupaikkansa osalta. Tämän seurauksena fysioterapeutin työ konkretisoitui ja opiskelijoiden oli helpompi ymmärtää terapiataitojen merkitys asiakas- ja ryhmätilanteissa. Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset:

"...Erityisesti sain kokemusta siitä, millaista työ on kuntoutuslaitoksissa ja miten toimitaan kun asiakkaana on koko ryhmä."

"Traumaosastolla on fysioterapeutin ammatinkuva muuttunut ja kalissut ns. kauheudet päältä. Nyt sitä vasta konkreettisesti alkaa ymmärtää mikä meidän tehtävä on."

Opiskelijat myös ymmärsivät tiedonhankinnan kuuluvan fysioterapeutin työhön. Tästä esimerkki seuraavassa lainauksessa:

"Tuntuu mahdottomalta, että joku hallitsisi fysioterapiaan liittyvän tiedon täydellisesti ja koko ajan tulee uutta."

4.2 Terapiataitojen oppimisen ohjaus

4.2.1 Terapiataitojen opetukseen käytetty aika

Opiskelijat kokivat terapiataitojen opetukseen koululla käytetyn ajan riittämättömäksi. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Terapiataitojen opiskeluun ja opettamiseen koulussa pitäisi ehdottomasti saada lisää aikaa tai tunteja."

Yleisten aineiden tuntimäärät koetaan liian suuriksi ja ammattiaineiden tuntimäärät puolestaan liian pieniksi. Opiskelijat eivät osaa yhdistää yleisiä aineita fysioterapeutin ammattiin. Tästä esimerkkinä seuraavat lainaukset:

"Nykyinen suuntaus ammattikorkeakoulussa ei todellakaan palvele terapiavalmiuksien oppimista, ammattiaineista vähennetään tunteja jatkuvasti ja lisätään ns. yleissivistäviä."

"Ammattiaineista on leikattu tunteja ja lisätty yleisiä opintoja."

4.2.2 Terapiataitojen itsenäisen opiskelun järjestelyt

Opiskelijat kokivat, ettei opiskelua ole itsenäisen opiskelun osalta järjestetty riittävän hyvin. Heillä oli myös ollut vaikeuksia itsenäisen opiskelun suhteen, koska laitteet ja tilat ovat riittämättömät. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Itsenäiselle opiskelulle varattua aikaa ei voi kunnolla hyödyntää tilojen ja laitteiden ollessa rajalliset."

Lisäksi opiskelijoiden mielestä kaikki eivät välttämättä kykene tehokkaaseen itsenäiseen opiskeluun. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Tiedän, että itse tulen selviämään näillä taidoilla kun vaan jaksan itsenäisesti opiskella ja ottaa asioista selvää, toisille se voi olla vaikeampaa."

4.2.3 Oppimisilmapiirin turvallisuus

Opiskelijat olivat joissakin tilanteissa kokeneet koulun oppimisilmapiirin turvattomaksi. Tällainen tilanne syntyi, kun opiskelijoiden täytyi aloittaa erityisryhmien ohjaaminen heidän kokemuksensa mukaan liian vähäisen teoriaperustan varassa. Teorian integroiminen käytäntöön oli koululla vaikeaa, mutta toisaalta käytännön harjoitukset ennen teoriaopetusta koettiin turvattomuutta lisäävinä. Tästä seuraava esimerkki:

"Syksyllä 1998 jouduimme yhtäkkiä vetämään erityisryhmiä, joiden liikunnasta meillä ei ollut edes teoriatietoa pohjana - se tuntui aluksi kauhealta lähteä tuosta vain vetämään."

Myös opiskelijaryhmässä toimimiseen liittyvät oppimisilmapiirin turvallisuuden tai turvattuuden kokemukset vaikuttivat opiskelijoiden mielestä heidän opiskeluunsa ja oppimiseensa. Ryhmähenki vaikutti kahtiajakautuneelta. Osa opiskelijoista koki ryhmähengen hyvin huonoksi, jolloin se vaikeutti opiskelua. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Koko ryhmän oppimista vaikeuttaa se, että luokkahenkemme on suoraan sanottuna surkea. Epäselvissä tilanteissa ei uskalleta kysyä, koska pelätään ilkkumista ja tyhmäksi leimaantumista, mitä tosiaan luokassamme tapahtuu."

Osa opiskelijoista koki ryhmähengen puolestaan erittäin hyväksi, jolloin he kokivat saavansa opiskelussa apua toisilta ryhmäläisiltä. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Meidän luokka toimii kyllä hyvin yhdessä sai opastusta ja tukea toisilta."

4.2.4 Ohjaajan sitoutuminen ohjaustehtäväänsä

Opiskelijoiden kokemuksen mukaan ohjaajan sitoutuminen ohjaustehtäväänsä harjoittelujaksolla toi turvallisuuden tunnetta. Opiskelijat kokivat harjoittelujakson alun sekavana, koska työhön perehdyttäminen oli vähäistä. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Ohjaajalla oli niin kiire ettei kerennyt kunnolla tutustuttamaan. Yksityisen työpaineen huomasi selvästi, pitkiä päiviä."

Opiskelijat kokivat tilanteet ohjaajan kanssa liian vähäisiksi läpi harjoittelujakson. Toisaalta itsenäinen työskentely tuntui haasteelliselta. Tästä seuraava esimerkki:

"Kunnollista ohjausta en saanut, sitävastoin työskentelin erittäin itsenäisesti."

Ohjaajien luottamus opiskelijaan koettiin yllättävänä ja positiivisena. Ohjaajat antoivat opiskelijoille haasteellisia työtehtäviä ja kohtelivat heitä tasavertaisina. Luottamuksen osoitus lisäsi opiskelijoiden turvallisuuden tunnetta harjoittelujaksolla. Opiskelijat kokivat itsetun-

tonsa parantuneen ohjaavien fysioterapeuttien osoittaman luottamuksen myötä. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Oli mukava myös tuntea olevansa yksi tiimin jäsenistä ja huomata, että työtoverit pystyivät luottamaan osaamiseeni. Siinä oma itsetuntokin pääsi kohoamaan!"

4.2.5 Palautteen luonne ja palautetilanteet

Opiskelijat kokivat tarvitsevansa ulkoista palautetta enemmän kuin mitä olivat saaneet. Erityisesti itsenäisen opiskelun yhteydessä opiskelijat kaipasivat ulkoista palautetta, ettei heille syntyisi väärää kuvaa terapiataidon teknisestä toteutuksesta. Tästä seuraavat esimerkit:

"...aika paljon turvaudutaan ohjevihkosiin joiden avulla opiskelu suoritetaan itsenäisesti."

"Ammattikorkeakoulussa on liian paljon itsenäistä opiskelua käytännön aineiden kohdalla eli terapiataitoja opiskeltaessa kaikkea ei keretä käymään käytännössä tunnilla läpi ja ne jää oman opiskelun varaan. Siitä jää sellainen tunne, että entä jos tekee jonkun asian väärin, kukaan ei ole korjaamassa asiaa. Jos tekee asioita alusta asti väärin on niitä vaikea korjata myöhemmin."

Opiskelijat kokivat ohjaajan antaman negatiivisenkin palautteen tärkeäksi, jotta he itse oppisivat huomaamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Tänäänkin tuli palautekeskustelussa ilmi, että molemmat osapuolet olivat pitäneet suorasta palautteesta. Vaikka se onkin ns. aika raakaa, oppii siitä"

kaikkein parhaiten huomaamaan vahvuudet ja heikkoudet ns. kehittävät puolet."

4.3 Asiakkaiden kohtaaminen

4.3.1 Aidot oppimistilanteet

Opiskelijat kokivat harjoittelujakson motivoivana, koska he saivat työskennellä oikeiden asiakkaiden kanssa. Terapiatilanteet asiakkaiden kanssa tuntuivat jännittäviltä ja opiskelijat saattoivat kokea, että kaikki opittu unohtui. Näiden tilanteiden myötä myös omaehtoinen tiedonhankinta lisääntyi. Tästä seuraava esimerkki:

"Se on ollut opettavaista, ettei kipuja ja liikuntarajoituksia tarvitse enää kuvitella. Ne ovat nyt aitoja. Näiden tilanteiden edessä on aluksi tuntunut voimattomalta ja kaikki kirjoista luettu tuntuu häviävän mielestä. Vielä tuntuu vaikealta siirtää lukemaansa käytäntöön. Jakso sai minut ainakin käyttämään kirjallisuutta ahkerasti hyväkseni."

Kokonaisuudessaan opiskelijoiden oman oppimisen pohdinta oli asiakastilanteissa positiivista ja rakentavaa. Sitä oli runsaasti etenkin oppimispäiväkirjoissa. Niistä kävi ilmi, että opiskelijat olivat asiakastilanteiden avulla pystyneet hahmottaneet kokonaisuuden fysioterapiatapahtumasta. Tästä seuraava esimerkki:

"Minulle on muodostunut kuva terapian kokonaiskulusta, joka ei todellakaan ollut selkeä jakson alussa. Ymmärrän nyt, että terapiaan kuuluvat alkutilanteen toteaminen ja ongelmien määrittäminen johtopäätösten kautta. Sitten asetetaan tavoitteet ja mietitään keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Näitä tavoitteita ja keinoja saatetaan joutua muuttamaan tera-

pian kuluessa. Terapian toteutuksen jälkeen kun tavoitteet on saavutettu suoritetaan loppuarviointi samoilla keinoilla kuin alkututkimuksessa. Toki arviointia tapahtuu koko terapiajakson aikana."

4.3.2 Onnistuneet tilanteet asiakkaiden kanssa

Ensimmäisissä asiakastilanteissa opiskelijat epäilivät omia taitojansa. Opiskelijat huomasivat onnistuneiden asiakastilanteiden kautta kuitenkin taitojensa riittävän asiakastilanteiden suunnitteluun ja terapiatilanteeseen. He kokivat sen helpottavana ja hyväksyivät alun epävarmuuden tunteen. Tästä seuraavat esimerkit:

"Aluksi todella kauhistutti. Seitsemän viikkoa harjoittelemassa työntekoa. Se vain tuntui hullulta - ikään kuin ei olisi ollut valmiuksia. Turhaa pelkoa. Onneksi. Luonnollisesti alussa oli hakemista puolin ja toisin."

"Tutustuessani ensimmäisiin potilaspapereihin huomasin suurimman hirvityksen olevan jo poissa. Se, että todella ymmärsin lukemani, oli jotakin."

Onnistuneissa potilastilanteissa onnistumisesta iloittiin ja ne koettiin itseluottamusta lisäävinä. Onnistuneet potilastilanteet vähensivät opiskelijoiden epäonnistumisen pelkoa. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Jotenkin tuli tosi hyvä olo, kun sai tutkittua oikean potilaan ja sai sormiinsa edes vähän tuntumaa, että jotain on vialla ja yleisesti ottaen tunti sormillaan jotain."

Opiskelijat kokivat myös asiakkaiden osoittaman luottamuksen terapiatilanteissa itseluottamusta lisäävänä tekijänä. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Sain luottamusta asiakkailta ja se lisäsi itseluottamustani."

Onnistuneiden kokemusten jälkeen opiskelijat kokivat myös fysioterapian opiskelun motivoivammaksi kuin aikaisemmin. Tästä esimerkki seuraavassa:

" Koen fysioterapeutin ammatin nyt haasteellisempänä ja mahdollisuudet tehdä monipuolista työtä on olemassa."

4.3.3 Epäonnistuneet tilanteet asiakkaiden kanssa

Epäonnistuneista asiakastilanteista opiskelijat kokivat oppineensa paljon ja he suhtautuivat niihin myönteisesti ja rakentavasti. Opiskelijat ymmärsivät oman toimintansa puutteet ja korjasivat tilanteen seuraavalla terapiakerralla. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Välillä tuntui, ettei välttämättä saanut asioita menemään perille. Tai en tiedä, vaikka olisi mennytkin. Kerrankin ohjasin asiakkaalle kotona tehtäväksi hamstring-venytyksiä niiden kireyden vuoksi. Asiakas oli selkäongelmainen. Kun seuraavalla kerralla kysyin, oliko hän tehnyt niitä, hän ei ollut tehnyt niitä venytyksiä mutta liikkeitä kylläkin. Vasta sitten tajusin selittää hamstringien vaikuttavan lantion asentoon ja lannerankaan. Tämän jälkeen hän oli motivoitunut tekemään venytyksiä. Silloin tuli mieleen, että näin on voinut käydä huomaamattani: asiakas ei ymmärrä miksi hänen pitäisi tehdä joku tietty asia. Ymmärsin näin asioiden perustelun merkityksen ja sen että perustelun on oltava asiakkaan todellisesta ongelmasta lähtöisin, niin että perustelu ei jää vieraaksi ja epäoleelliseksi."

Opiskelijat pohtivat omaa toimintaansa epäonnistuneiden asiakastilanteiden jälkeen ja havaitsivat keinoja kehittää omia fysioterapian menetelmiään sekä omaa vuorovaikutustaan ky-

seiselle asiakkaalle tai ryhmälle sopivammaksi ja vaikuttavammaksi. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Hokasin, ettei ole helppoa suunnitella välinejumppaa, joka sopii sellaisenaan koko osaston jumpparyhmälle. Ei ole myöskään kovin helppoa keksiä tuolijumppaa yhdellä välineellä suoritettavia liikkeitä, jotka kattaisivat ainakin tärkeimmät lihasryhmät. Opin myös, että terapiatilanteet helpottaa kummasti, kun potilaille juttelee mukavia. Terapiatilanteeseen tulee näin iloinen ilmapiiri."

Opiskelijat kokivat riittämättömyyden tunteita joissakin potilastilanteissa esim. kroonisten kipupotilaiden kohdalla. Riittämättömyyden tunteet kohdistuivat sekä fysioterapian menetelmiin että yleisiin terapian toteutusmahdollisuuksiin. Tästä esimerkki seuraavassa:

"Vaikealta tuntui, kun ei pystynyt vaikuttamaan krooniseen alaselkäkipuun. Tuntui tylyltä todeta, että kipu ei lähde pois ja yritä vain jatkaa jumppaa. Tällaisessakin tapauksessa olisi kai järkevämpää, että terapia ulottuisi pidemmälle aikavälille, tavallaan kuin kontrollina. Näin asiakkaan motivaatio omatoimisuuteen voisi olla parempi."

4.4 Opettajien ja ohjaajien yhteistyö

Opiskelijat kokivat tärkeänä, että ohjaajat pystyisivät hyväksymään avarakatseisesti eri terapiamenetelmien käytön. Opiskelijat olivat havainneet ristiriitoja koulussa opetetun ja harjoittelupaikan käytännön välillä. Lisäksi vaikutti siltä, että ulkopuoliset luennoitsijat tai harjoittelua ohjaavat fysioterapeutit kokivat olevansa opiskelijoille eräänlaisia auktoriteetteja ja korostivat opettamansa

menetelmän ylivertaisuutta muihin menetelmiin verrattuna. Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan kokeneet asioita niin yksiselitteisinä. Tästä seuraava esimerkki:

"On myös ristiriitaisia mielipiteitä eri terapiamenetelmistä, on se aika väärin kun jotkut, yleensä ulkopuoliset, opettajat tyrmäävät jotkut menetelmät täysin, eivät kai asiat tällä alalla ole niin mustavalkoisia."

Opiskelijoiden ohjaajat vaikuttivat joskus olevan melko kärkkäitä arvostelemaan koulun toimintatapoja. Yksi opiskelija koki aikaisemman opiskelunsa koululla hukkaan menneenä aikana ja oppineensa harjoittelujaksolla tärkeämpiä ja oikeellisempia asioita. Tästä esimerkkinä seuraava lainaus:

"Itelle sattuu mahtava harjoittelupaikka, missä oppi varmasti paljon enemmän käytännöntaitoja kuin mitä koko ensimmäisinä 1,5 vuoden aikana yhteensä. Siellä myös kritisoitiin nykyistä suuntausta melko terävästi ja muutamat manuaaliset jutskat mitä koulussa opetettiin kentällä tyrmättiin huonoina ja jopa hiukan vaarallisina tapoina. Koulussa ei oltu kerrottu niistäkään jutskista niitä haittapuolia (ei oltu varmaan tiedetty)."

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1 Johtopäätösten pohdintaa aikaisempien tutkimusten perusteella

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että opiskelijat kokivat yleissivistävien aineiden osuuden liian suurena verrattuna ammattiaineisiin. Opiskelijat kokivat yleiset aineet turhina ja näihin käytetyn ajan hukkaan heitettynä työnä. Aavarinteen (1993) mukaan terveydenhuoltoalan koulutuksessa opetustilanteet painottuvat tiedollisten asioiden hallintaan, eivätkä esim. vuorovaikutustaidot ja muut vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät tule esille.

Kouluympäristössä opettaja edustaa opiskelijalle eksperttiä, jonka velvollisuutena on taata uusien ammattilaisten ammattitaito. Tässä tutkimuksessa opiskelijat toivat esille runsaasti epäkohtia omassa terapiataitojen opiskelussaan. He eivät esimerkiksi aina saaneet mielipiteitään esille kun opettaja esiintyi auktoriteettina. Tämä aiheuttaa opiskelijoissa turhautuneisuutta. Leino-Kilven (1991) mukaan ammattitaidon opettaminen on intentionaalista toimintaa, ei pelkkää tiedon siirtämistä opettajalta opiskelijalle. Sen avulla tuetaan reflektiota siten, että opiskelijalle ei opeteta asioita valmiina vaan opiskelijan tulisi jatkuvasti tarkastella opittavaa asiaa aikaisempaan tieto-, taito- ja kokemuserustaansa. Etenkin demokraattinen intentio olisi tavoiteltavaa kehittävässä arvioinnissa. Tämä tarkoittaa yhteistoiminnallisuutta oppijoiden ja opettajan välillä, toisin sanoen kaikki opetus-oppimisprosessiin osallistuvat arvioivat yhdessä opetus- ja oppimisprosessia, omaa oppimistaan.

Opiskelijat olivat huolissaan siitä, että oppikursseilla ei aina oltu käyty läpi niitä asioita mitä olisi pitänyt ja tietoihin oli jäänyt puutteita tai oli opiskeltu vanhentuneita menetelmiä. Tämä aiheutti opiskelijoille epäluottamuksen tunnetta joitakin opettajia kohtaan. Kitchener ja King (1995) ovat jakaneet opiskelijat kahteen erilaiseen ryhmään heidän oppimisenäkemyksensä perusteella. Jotkut opiskelijat näkevät oppimistehtävään totuuden paljastamisen tai jonkun

sellaisen auktoriteetin löytämisen, joka voi esittää totuuden. Toiset opiskelijat puolestaan myöntävät, että on monia ongelmia joihin ei ole olemassa ehdottoman tosia vastauksia ja he pyrkivät konstruoimaan ratkaisuja.

Opiskelijat kyseenalaistivat jossain määrin opettajien ammattitaitoa, koska oppikurssien sisällöt olivat hyvin pinnallisia. Tähän vaikutti myös se, että kontaktiopetuksen määrä oli opiskelijoiden mielestä liian vähäinen. Opiskelijat kokivat joidenkin opettajien suhtautuvan välinpitämättömästi terapiataitojen taustalla olevaan teoriaperustaan sekä ajankohtaisen kirjallisuuden tai artikkeleiden seuraamiseen. Lyyra (1999) toi tutkimuksessaan terveys- ja sosiaalialan opettajien näkemyksistä opiskelijoiden itseohjautuvuudesta ja siihen tukemisesta esille uudenlaisen opettajuuden käsitteen ammattikorkeakoulussa. Opettajat näkivät uudenlaiseen opettajuuteen suhtautumisen persoonakysymyksenä. Motivoituminen oman toiminnan kehittämiseen ja arjen opiskelijakeskeisen vuorovaikutuksellisuuden toteutuminen riippuvat opettajasta itsestään. Kuitenkin samassa tutkimuksessa opettajat korostivat oppilaitostason keskustelua koulutuksen tavoitteista, koulutusammattien ydinsisällöistä ja opetusmenetelmistä. Lisäksi opettajat kokivat käytettävissä olevien resurssien rajoittavan tavoitteiden ja ihanteellisten opetus- ja oppimismenetelmien mukaista toimintaa. Opettajilta edellytetään uudenlaista opettajuutta, mutta tarvittavia suunnittelu- ja ohjausresursseja ei tarjota riittävästi.

Tässä tutkimuksessa opiskelijat kokivat oppivansa ohjaustilanteista ohjaajansa kanssa, mutta näitä tilanteita oli liian vähän ja sen vuoksi etenkin harjoittelujakson alku oli sekavan tuntainen. Myös Hentisen (1989) ja Paulin ja Jaakkolan (1988) tutkimuksissa tuli esille, että opetus- ja ohjausresurssit kliinisessä harjoittelussa käytännön kentillä ovat riittämättömiä. Ohjaajille ei ole varattu riittävästi aikaa opiskelijoiden yksilölliseen ohjaukseen. Heikkinen (1994) totesi tutkimuksessaan, että opiskelijat olisivat tarvinneet enemmän ohjausta ja tukea kokemustensa pohtimiselle. Crossin (1995) mukaan ensimmäisen vuosikurssin fysioterapeuttiopiskelijoista 70% kertoi tärkeimmäksi ohjaajan ominaisuudeksi olemisen turvallisena roolimallina, kun taas vanhemmista opiskelijoista vain 45 % oli tätä mieltä. Vanhemmilla opiskelijoilla korostui pääsääntöisesti ohjaajan pätevyys.

Ohjaajat edustavat opiskelijoille eksperttiä, joka siirtää ohjauksensa avulla taitoaan opiskelijoille. Ekspertti puolestaan tietää intuitiivisesti, mitkä elementit vaativat välitöntä huomiota ja mitkä ovat odotettavissa olevia päivittäiseen elämään kuuluvia. Hän korostaa terveyttä edistävää fyysistä, kognitiivista ja psykoemotionaalista toimintaa. Hänellä on vankka käsitys siitä, mitä tietoa kannattaa kerätä ja kuinka sitä voi käyttää fysioterapian suunnittelussa ja potilaan prosessia dokumentoitaessa. (Jensen & Shepard 1990, Shepard 1993.) Ekspertin toiminta on toimintaorientoitunutta (Abrandt 1992), jolloin fysioterapeutti pystyy kohdistamaan huomionsa potilaan tämänhetkisiin toimintaongelmiin, reflektoi fysioterapeuttisen tutkimuksen aikana ja pyrkii syvällisesti ja holistisesti ymmärtämään potilasta ja hänen ongelmiaan.

Opiskelijat kokivat hyödyllisenä ohjaajien työn seuraamisen. Mallioppiminen edisti heidän omaa oppimistaan. He eivät kuitenkaan siirtäneet ohjaajien käyttämiä toimintatapoja omaan toimintaansa vaan arvioivat sitä kriittisesti. Tulos oli yhteneväinen Hartikaisen (1995) saaman tutkimustuloksen kanssa, jossa havaittiin valmiiden fysioterapeuttien toimivan roolimalleina opiskelijoille. Graham (1996) tutki fysioterapeuttiopiskelijoiden oppimista saaden tulokseksi opiskelijoiden oppivan parhaiten keskustelun, visualisoinnin ja käytännön kautta. Tynjälän (1999) mukaan tällainen niin sanottu oppipoikamalli on aina voimakkaasti kytkettyyn käytännöllisten ammatillisten taitojen harjoittamiseen. Mallin tarkoituksena on opettaa opiskelijoille sellaisia kognitiivisia prosesseja, joita ekspertit käyttävät työskennellessään etenkin monimutkaisten ongelmien parissa.

Opiskelijat eivät kokeneet pystyvänsä koululla siirtämään teoretietoä käytännön toimintaan, vaan se tapahtui harjoittelujaksolla. Opiskelijat kokivat koulun merkityksen teoretiedon jakajana ja vasta harjoittelujaksolla he kokivat oppivansa asian, kun teoretieto yhdistyi käytännön tilanteisiin. Tulos oli samansuuntainen kuin Hartikaisen (1995) tutkimuksessa, jossa opettajat koettiin pääasiassa tiedonjakajiksi. Tässä tutkimuksessa ilmeni kuitenkin, että tästä huolimatta opiskelijat kokivat välttämättömäksi saada hyvä teoriaperusta ennen harjoittelua. Mitä selkeämpää teoriaopetus koululla oli sitä paremmin opiskelijat pystyivät hyödyntämään sitä harjoittelujaksolla. Wessel ym. (1999) tutkivat fysioterapeuttiopiskelijoiden oppimistapoja. Kyseisessä tutkimuksessa fysioterapeuttiopiskelijat kokivat parhaaksi oppimisensa kannalta sen, että he saivat ensin opiskella teorian ja sitten soveltaa opittua teoriaa käytäntöön. Aava-

rinteen (1993) mukaan ammatillisten taitojen oppiminen etenee loogisesti ja täydentyy oppimisprosessin kuluessa eli uuden asian oppiminen pohjautuu aikaisemman tiedon varaan. Oppimiselle on ominaista teorian ja käytännön integraatio, vuorotteleva etäisyydenotto käytännöstä ja paluu jälleen käytäntöön. Konstrukttiivinen oppiminen, jossa vuorottelevat käytäntö, reflektointi, teoria ja toiminta, kuuluvat Kohosen (1989) mukaan oleellisena osana terveydenhuollon opiskelijan ammatilliseen kehittymiseen. Tällöin oppiminen on tilannesidonnaista ja opiskelijat kokevatkin oppivansa vasta harjoittelujaksolla, koska teoreettiset käsitteet sisäistyvät ja muuttuvat omakohtaisiksi vasta, kun ne on koettu subjektiivisten elämyksien tasolla. Tämän vuoksi kokemusten arviointi toimii eräänlaisena siltana käytännön kokemusten ja teorian välillä.

Opiskelijat kokivat itsearvioinnin omasta toiminnastaan vaikeana. Leino-Kilven (1991) mukaan oppimisen arvioinnin tulee olla kokonaisvaltaista, jolloin otetaan huomioon tieto-taito osa-alueiden lisäksi myös opiskelijan persoonallisuuden kasvua. Keskeistä on peilata oppimista opiskelijan omien tavoitteiden kautta. Itsearvioinnin avulla opiskelija tiedostaa oman kehittymisensä ja omat oppimistarpeensa. Itsearviointi ei vaikuta Leino-Kilven (1991) mukaan kuitenkaan terveydenhuoltoalan koulutuksessa kovin yleiseltä arviointimuodolta. Itsearvioinnin käyttö tietopuolisessa arvioinnissa on vähäistä, mutta käytännön harjoittelun arvioinnissa opettajat pyytävät opiskelijan itsearviointia lähes aina. Itsearvioinnin esteiksi Tuomainen (1993) mainitsee opiskelijan oman asenteen mm. tottumattomuuden ja vaikeuden arvioida omaa toimintaa, motivaation ja kiinnostuksen puutteen sekä itsetuntemuksen heikkouden. Myös opetussuunnitelmien kriteerien epäselvyys ja tarkat tavoitteet nähtiin itsearviointia estävinä tekijöinä. Tuomaisen (1993) tutkimuksessa opiskelijat olivat myös kokeneet, ettei opettaja kykene tukemaan opiskelijaa itsearvioinnissa.

Tässä tutkimuksessa opiskelijat kuvasivat terapiataitojen opiskelua harjoittelujaksolla oman oppimisen ja toiminnan sekä harjoittelupaikan toiminnan sekä asiakastilanteiden kautta. Opiskelijat kokivat harjoittelujakson päiväkirjojen mukaan erittäin positiivisena oppimiskokemuksena ja oma osaaminen tuntui olevan hyvää. Kuitenkin esseissä, jotka kirjoitettiin koululla harjoittelujakson jälkeen, arvioitiin koulun opetusta ja opettajia pääsääntöisesti hyvin negatiiviseen sävyyn. Voisi sanoa, että heidän mielestään koulu ei anna minkäänlaisia valmiuksia

harjoittelujaksolle. Kuitenkin Heikkisen (1994) tutkimuksen mukaan opiskelijoiden vähäiset tiedot harjoittelujaksolle lähdettäessä saivat aikaan kognitiivisen ristiriidan, joka lisäsi opiskelijoiden motivaatiota hankkia lisää tietoa eri lähteistä. Myös Hartikainen (1995) sai tutkimuksessaan samansuuntaisen tuloksen, jossa opiskelijat näkivät terveyden- ja sosiaalihuollon toimipaikat varsinaisena oppimisen ympäristönä. Tässä tutkimuksessa opiskelijat kuvasivat harjoittelujakson oppimiskokemusten liittyvän potilastilanteisiin, tilanteisiin ohjaajan ja muiden fysioterapeuttien kanssa sekä harjoittelupaikan yleisiin toimintatilanteisiin. Tutkimusten mukaan (Ruohotie ym. 1993) alan arvostus lisääntyy, jos opiskelijat ovat motivoituneita opiskeluun ja he pääsevät harjoittelemaan erilaisia taitoja mm. manuaalisia taitoja jo koulussa.

Tässä tutkimuksessa fysioterapeutin työssä vaikuttavia eettisiä periaatteita tai filosofisia lähtökohtia ei tuotu esille oppimispäiväkirjoissa tai esseissä. Voisi ajatella, että tämä johtuu siitä, että opiskelijat ovat vielä niin kiinni fysioterapian mekanistisissa asioissa ja niiden toteuttamisessa, ettei asioiden taustojen syvempi tarkastelu ole vielä ajankohtaista. Terapiakäytäntöjen perustana olevia tietorakenteita sivuttiin kun opiskelijat yrittivät löytää perusteita omalle tekemiselleen. Tällainen toiminta on tyypillistä noviisille. Ekspertti osaa kokemuksen kautta toimia asiakastilanteessa eettiset ja filosofiset periaatteet huomioon ottaen (Jensen ym. 1992).

Opiskelijat kokivat, että itsenäistä opiskelua oli liian paljon. Usein opiskelijoille jäi epäselväksi, mitä itsenäisesti tulisi opiskella. Lisäksi he eivät kokeneet voivansa hyödyntää itsenäiselle opiskelulle varattua aikaa, koska koulun laitteet ja tilat olivat riittämättömiä. Jensenin ja Shepardin (1990) mukaan ei ole mahdollista eikä tarpeellistakaan opettaa peruskoulutuksen aikana fysioterapeuttiopiskelijalle kaikkea mahdollista. Tällaisessa tapauksessa itsenäisesti opiskeltavista asioista tulisi tiedottaa opiskelijoille. Tärkeätä on auttaa opiskelijaa ymmärtämään elinikäisen oppimisen periaate ja tiedonhankinta- ja -käsittelykeinot. Jensen ja Shepard (1990) tuovat esille artikkelissaan elinikäisen oppimisen periaatteen, jonka omaksuminen on tärkeätä fysioterapian opiskelussa. Jotta fysioterapeutti pystyisi vastaamaan nyky-yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin, on hänen opetettava itsenäisesti käsittelemään uutta tietoa. Schön (1987) tuo esille reflektiivisen asiantuntijan käsitteen. Reflektiivinen asiantuntija tarvitsee työssään tieto-taitoa, joka sisältää asiakkaan hoitamisessa tarvittavat faktat, periaat-

teet, esimerkit ja toiminnan säännöt. Tämän lisäksi reflektiivinen asiantuntija tarvitsee reflektiivistä, intuitiivista tietoa ja taitoa. Reflektiivinen asiantuntija ei ole ainoastaan teknisesti taitava asiantuntija, vaan hän kykenee myös ratkaisemaan ongelmia sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole valmiita ratkaistuja toimintatapoja.

Koulun oppimisilmapiirin turvallisuuteen vaikutti tämän tutkimuksen mukaan opiskelijaryhmän toiminta. Opiskelijat kokivat oman opiskelijaryhmän toiminnan vaikuttavan oppimiseensa. Opiskelijoilla ilmeni vastakkaisia näkemyksiä ryhmän toimivuudesta. Tulos oli samansuuntainen kuin Aavarinteen (1993) tutkimuksessa, jossa hän totesi, että opiskelijaa palkitsevaa toimintaa ovat luontevat, avoimet ja välittömät ihmissuhteet, ryhmään kuulumisen tunne ja se, että saa tarvittaessa tukea ja apua. Grahamin (1996) tutkimuksessa fysioterapeuttiopiskelijat käyttivät yhtenä opiskelumenetelmänään ryhmätyöskentelyä, jossa on mahdollista keskustella vertaistensa kanssa opittavasta asiasta.

Opiskelijat kokivat olevansa hyvin epävarmoja terapiataitojensa hallinnasta ja tarvitsevansa lisää harjoittelumahdollisuuksia oppiakseen terapiataitoja paremmin sekä lisää ulkoista palautetta toiminnastaan. He ymmärsivät olevansa oppimisen alkuvaiheessa, noviisina, ja siten myös lisäharjoittelun merkityksen. Harjoittelujaksolla opiskelijat havaitsivat oman taitotasonsa selkiytyvän heille itselleen. Vuorisen (1993) mukaan toiminnallisuus on yksi tärkeimpiä keinoja opetuksen konkretisoimisessa. Siinä oppiminen perustuu omiin kokemuksiin ja opiskelija saa välittömän palautteen osaamisestaan. Talvitien (1986) mukaan oppijan on saatava riittävästi harjoitella opeteltavia toimintoja, koska harjoituksen avulla toimintojen suorittaminen tarkentuu ja jäsentyy ja kinesteettiset mielikuvat tarkentuvat, jolloin oppija alkaa itse saada korjaavaa ja vahvistavaa palautetta. Teknisen osaamisen lisäksi terapiataitoihin oleellisena kuuluvat muun muassa ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus asiakkaan kanssa ja teorian soveltaminen uuteen tilanteeseen. Opiskelijan on siis ymmärrettävä ja analysoitava tekemis-tään teknisen osaamisen lisäksi (Jensen ja Shepard 1990.)

Opiskelijat kokivat harjoittelujakson motivoivana, koska siellä he joutuivat tekemisiin todellisten asiakkaiden ja heidän ongelmiansa kanssa. Koulussa kyse oli aina kuvitel-luista tilanteista. Grahamin (1996) tutkimuksen mukaan fysioterapeuttiopiskelijat koki-

vat oppivansa parhaiten autenttisissa tilanteissa ja erilaisten esimerkkien avulla. Harjoittelupaikan kapea-alaisuus pelottaa opiskelijoita. He pelkäsivät, että heidän osaamiseensa jää aukkoja. Williamsin (1993) mukaan kuitenkin kaikessa oppimisessa onnistumisen edellytyksenä ovat sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät sisäiset ja ulkoiset motivaatiotekijät. Oppijan itsetunnon ylläpito ja oppimistilanteesta johtuvan pelon minimointi ovat oppimisen kannalta tärkeitä seikkoja. Ei ole yhdentekevää motivaation kannalta, millaisen mallin suorituksesta oppija saa. On todettu, että taitava malli voi olla sekä positiivinen motivoija että toivottomuuden aiheuttaja vaatimusten suhteen. Toisen havainnointi on aivan yhtä tehokas keino oppimiseen kuin oma tekeminen.

Opiskelijat kokivat uudet tilanteet mm. potilaiden kanssa jännittävinä. He havaitsivat taidoisuutensa myös kehitettäviä alueita, mutta pääsääntöisesti he kokivat taitonsa riittäviksi. Tämän kautta opiskelijoiden itseluottamus lisääntyi ja osaamattomuuden tunne helpotti. Oppimista liittyi opiskelijoilla sekä onnistuneisiin että epäonnistuneisiin potilastilanteisiin. Tulos oli samansuuntainen kuin Heikkisen (1994) tutkimuksessa, jossa opiskelijat kokivat harjoittelun rasittavampana kuin luokassa tapahtuvan opiskelun. He kokivat ahdistusta ja pelkäsivät tekevänsä virheitä potilaiden hoidossa.

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että opiskelijat kykenivät pohtimaan potilastilanteissa esille tullutta toimintaa. He arvioivat kriittisesti omaa toimintaansa sekä ohjaajan toimintaa fysioterapiatilanteissa. Opiskelijoiden oman oppimisen pohdinta oli positiivista ja rakentavaa. Opiskelijat arvioivat kokemuksiaan ja vertasivat niitä teoriatietoon. Opiskelijat kehittyivät kriittisesti arvioimaan fysioterapiatilanteita. Fysioterapeuttikoulutuksen avulla pyritään reflektiiviseen ammattitaitoon. Tutkimusten mukaan (Schön 1987, Jensen ym. 1992, Talvitie ym. 1993) reflektiiviseen ammattitaitoon tähtäävän koulutuksen tehtävänä on muuttaa opetus- ja työkäytäntöjä. Opetuksen avulla tuetaan tarvetta uuden tiedon hankkimiseen ja uusien ajatustapojen luomiseen. Näin oppijalle kehittyvät valmiudet toiminnan muuttamiseen.

Tässä tutkimuksessa tuli esille, että opiskelijat kokivat ristiriitaisiksi opettajien ja ohjaajien erilaiset näkemykset fysioterapian menetelmistä ja toimintatavoista. Opiskelijat tuntuivat

luottavan toisaalta ohjaajan asiantuntemukseen, mutta toisaalta opiskelijoissa herätti epäilyksiä ohjaajan käyttämien menetelmien ylivoimaisuuden väitteet.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että koulun ja harjoittelupaikan toiminta tapahtuu hyvin erillisenä eikä välttämättä tue opiskelijan terapiataitojen oppimista parhaalla tavalla. Niiden täytyisi lähentyä, jotta koululla saatava teoretieto täydentyisi käytännön asiakastilanteissa. Myös itsenäisen opiskelun ohjaaminen ja palaute taidoista oli opiskelijoiden kokemuksen mukaan vähäistä eikä tukenut terapiataitojen oppimista. Oppimisympäristön turvallisuuden opiskelijat kokivat sekä koululla että harjoittelujaksolla merkittävänä oppimiseen vaikuttavana tekijänä. Turvallisuutta lisäävinä tekijöinä olivat erityisesti opettajan ja ohjaajan käyttämä aika opiskelijan kanssa sekä opetussisältöjen risiriidattomuus. Toimintojen tulisi olla samojen periaatteiden mukaisia, jolloin opiskelijoilta voisi vaatia samoja asioita sekä koululla että harjoittelujaksoilla.

5.2 Tutkimuksen validiteetti

Tynjälän artikkelissa (1991) Kvale toteaa, että ”Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on jatkuvaa validoimista, se on jatkuvaa tarkistamista, kyseenalaistamista ja teoreettista tulkintaa.”

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa lähtökohtana on kysymys ”Puhuvatko tutkittavat henkilöt totta?” Tässä tutkimuksessa täytyy uskoa, että he puhuvat totta, mutta käytettyihin metodeihin liittyy riskejä. Tutkimuksessa käytettiin aineistotriangulaatiota, jotta eri aineistonkeruumenetelmien virheet pystyttäisiin voittamaan. Oppimispäiväkirjaan liittyy riskinä miellyttävyydsmotiivi. Triangulaatio ei Tynjälän (1991) mukaan ole välttämättä yksinkertainen tapa lisätä tutkimuksen luotettavuutta, koska eri menetelmät saattavat tuottaa keskenään ristiriitaisia tuloksia. Myös tässä tutkimuksessa kävi näin yhden asian kohdalta. Siinä oppimispäiväkirjojen antama tieto oli luonteeltaan positiivista ja myöhemmin harjoittelujakson jälkeen esseessä samaa asiaa käsiteltiin negatiivissävytteisesti. Muutoin eri aineistot tukivat ja

täydensivät toisiaan. Aineiston analysoinnissa käytettiin myös tutkijatriangulaatiota, jolloin saatiin selkeästi esille mahdolliset eriävät ajattelutavat merkityskokonaisuuksien muodostamisessa.

Tutkimusaineisto oli kattava ja aineisto kylläntyi. Tällöin voidaan olettaa, että aineisto sisälsi ilmiön kannalta kaiken oleellisen tiedon. Tämä on Janhosen & Nikkosen (1994) mukaan yksi tärkeä luotettavuuden arviointikriteeri.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on Tynjälän (1991) mukaan pohdittava tutkimuksen vastaavuutta, jolloin on osoitettava, että tutkimuksen tuottamat rekonstruktiot vastaavat tutkittavien todellisuuden konstruktioita. Tässä yhteydessä voidaan myös käyttää käsitteitä tulosten uskottavuus ja todeksi vahvistettavuus (Janhonen & Nikkonen 1994). Tässä tutkimuksessa tämä toteutui hyvin, koska tutkittavat saivat itse kuvata esseevastauksissaan kokemuksiaan terapiataitojen oppimisessa. Myös oppimispäiväkirjat olivat vapaamuotoisia. Molemmissa kirjallisissa tuotoksissa samoihin asioihin palattiin useita kertoja. Tutkimuksen tulokset ovat myös perusteltavissa alkuperäisestä aineistosta nousevilla lainauksilla. Kuitenkin voidaan pohtia sitä, miten hyvin tutkittavat pystyivät ilmaisemaan ajatuksiaan kirjallisesti. On mahdollista, että osa tutkittavista olisi haastattelussa tuonut esille aivan uusia näkökohtia tutkittavaan ilmiöön.

Tynjälän (1991) ja Janhosen & Nikkosen (1994) mukaan luotettavuuden arvioinnin tulee sisältää myös arvion tutkimustulosten siirrettävyydestä vastaavantyyppiseen kontekstiin ja tilanteeseen. Luonnollisesti vastuu sovellusmahdollisuuden arvioinnista jää tutkimustulosten hyödyntäjälle ja sen vuoksi tutkimuksessa on kuvattava riittävän tarkasti tutkimuksen eri vaiheet sekä aineisto (Tynjälä 1991). Voidaan kuitenkin sanoa, että tämän tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten hyödyntäminen fysioterapeuttikoulutuksen kehittämiseksi on mahdollista muissakin vastaavantyyppisissä konteksteissa.

Tynjälän (1991) mukaan tutkijan on tärkeää käyttää aikaa tutustuakseen tutkimuksen ympäristöön ja tutkittaviin henkilöihin, mutta liian läheinen suhde voi olla haitaksi luotettavuudelle. Tällöin tutkijan oman kokemuksen erottaminen tutkittavien kokemuksesta voi vaikeutua. Täs-

sä tutkimuksessa tutkijat ja tutkittavat tunsivat hyvin toisensa , jonka vuoksi tutkijoiden täytyi koko ajan tarkkailla omia reaktioitaan ja tunteitaan, jotta ne eivät vaikuttaisi tulkintaan. Koska läheinen suhde tutkijoiden ja tutkittavien välillä voi vaikuttaa myös aineiston keruuseen (Tynjälä 1991) tähän tutkimukseen ei valittu haastattelua aineistonkeruumenetelmäksi. Kuitenkin Janhonen & Nikkonen (1994) toteavat, että tutkimuksen tulosten on oltava merkityksellisiä tutkittavan ilmiön kannalta, joten tässä tutkimuksessa tutkijoiden hyvän ympäristön tuntemuksen avulla he pystyivät löytämään merkitykselliset seikat terapiataitojen oppimiseen liittyen.

Tutkimuksen eri vaiheiden täytyy olla niin hyvin kirjoitettu, että ulkopuolinen lukija pystyy arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Myös tutkijoiden henkilökohtainen ja ammatillinen tieto tulee lausua julki siltä osin kun se voi vaikuttaa aineiston keräämiseen, analyysiin ja tulkintaan. (Tynjälä 1991.)

5.3 Kehittämissideat oppimisen edistämiseksi ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksessa tuli selkeästi esille seuraavanlaisia koulutuksen ja harjoittelun kehittämisalueita:

- 1) Koulun ja harjoittelupaikan lähentäminen, jolloin teoretieto ei tulisi esille niin erillisenä käytännötilanteista, joihin opiskelijat tietoja soveltavat.
- 2) Itsenäisen opiskelun ohjaamiseen koulussa kiinnitettävä enemmän huomiota
- 3) Systemaattisemmin palautetta opiskelijoille heidän terapiataitojen osaamisestaan
- 4) Oppimisympäristön kehittäminen turvallisemmaksi opiskelijoille. Kaikki uudistukset edellyttävät voimavaroja myös organisaation taholta, jotta opiskelijat voisivat saada oppimiskokemuksia jo kouluympäristössä.

Yhtenä keinona turvata opiskelijoiden terapiataitojen oppiminen on käyttää opetus- ja oppimismenetelmiä, joissa oppimisympäristö nähdään laaja-alaisesti. Ongelmalähtöinen oppimi-

nen (PBL) on oppimismenetelmä, jossa korostuvat opiskelijan itseohjautuvuus, itsenäinen tiedonhankinta, ongelmanratkaisu- ja yhteistoimintakyvyt sekä arviointitaidot (Bound & Feletti 1999). PBL ei kuitenkaan välttämättä ratkaise ongelmia, joita ammatillisessa koulutuksessa on vaan tarjoaa yhden vaihtoehdon. Lähtökohtana Boudin ja Felettin (1999) mukaan on se, että opiskelijoiden tulisi harjoittaa syväoppimista, jolloin he ymmärtäisivät oppimiensa asioiden merkityksen ja oppisivat soveltamaan perustietoa.

Jatkotutkimus koulun ja harjoittelupaikan yhteistyön kehittämiseksi on suunnitteilla. Muita jatkotutkimusaiheita tutkimuksesta nousee mm. itsenäisen opiskelun kehittämiseen, opiskelijoiden itsearvioinnin ja palautteen antamistapojen selvittämiseen sekä PBL-oppimismenetelmän toimivuuden selvittämiseen liittyen.

LÄHTEET

- Aavarinne, H. (1993) Ohjauksellisten ja opetuksellisten valmiuksien kehittyminen sairaanhoidajakoulutuksessa. Oulun yliopisto, väitöskirja.
- Abrandt, M. (1992) Triple jump. Sjukgymnastik: Vetenskapligt supplement 2:20-28.
- Adamson, B., Hunt, A., Higgs, J. & Harris, L. (1998) University Education and the Physiotherapy Professional. *Physiotherapy* 84(6):264-273.
- Asetus ammattikorkeakouluopinnoista n:o 256/1995.
- Bound, D. & Feletti, G. (1999) Ongelmalähtöinen oppiminen – uusi tapa oppia. Hakapaino, Helsinki.
- Cross, V. (1995) Perceptions of the Ideal Clinical Educator in Physiotherapy Education. *Physiotherapy* 81(9):506-513.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Graham, C., L. (1996) Conceptual Learning Processes in Physical Therapy Students. *Physical Therapy* 76 (8): 856-864.
- Hartikainen, A. (1995) Fysioterapeuttiopiskelijoiden ammatillisen orientaation kehittyminen. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Heikkinen, H. (1994) Kokemusoppiminen ja reflektointi ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammattiopintojen alkuvaiheessa. Pro gradu –tutkielma. Oulun yliopisto.
- Helminen, E. & Tiilikainen, T. (1996) Fysioterapeutin työ ja ammattitaito. *Fysioterapia* 3/96, 57-60.

- Hentinen, M. (1989) Kliininen opiskelu hoitamaan oppimisessa. Nykytilanne sairaanhoitajakoulutuksesta. Ammattikasvatustieteellinen tutkimus. Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997) Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. (1994) Etnografia ja etnonursing hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede* 6(5):194-203.
- Jensen, G. & Shepard, K. (1990) The novice versus the experienced clinician: Insights into the work of the Physical Therapist. *Physical Therapy* 70(9):566-573.
- Jensen, G.M., Shepard, K.F., Gwyer, J. & Hack, L.M. (1992) Attribute Dimensions that Distinguish Master and Novice Physical Therapy Clinicians in Orthopedic Settings. *Physical Therapy* 72(10): 711-722.
- Kitchener, K. & King, P. (1995) Reflektiivisen pohdinnan malli: Tietämistä koskevien oletusten muuttaminen. Teoksessa Mezirow, J. Uudistava oppiminen, Kriittinen reflektio aikuis-koulutuksessa. Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Painotalo Miktor.
- Kohonen, V. (1989) Opettajan ammatillisen täydennyskoulutuksen kehittämistä kokonaisvaltaisen oppimisen viitekehyksessä. Teoksessa Ojanen, S. (toim.) Akateeminen opettaja. Täydennyskoulutusjulkaisuja 4, Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Helsinki.
- Leino-Kilpi, H. (1991) Kehittävän opiskelija-arvioinnin kokeilu terveydenhuoltoalalla. Loppuraportti 1, yleinen osa. Opetushallituksen julkaisusarjat, raporttisarja 1. VPK, Helsinki.
- Leino-Kilpi, H. (1993) Oppimispäiväkirja itsearvioinnin tukena, loppuraportti II. Painatuskeskus Oy, Helsinki.
- Luhtanen, R. (1999) Ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakouluopinnot - Lakikokoelma.

- Lyyra, M.-L. (1999) Terveys- ja sosiaalialan opettajien näkemyksiä opiskelijan itseohjautuvuudesta ja siihen tukemisesta. Teoksessa: Terveys- ja sosiaalialan opiskelijoiden ohjaamisesta ammattikorkeakoulussa. Toim. Tössavainen, K. & Turunen, H. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Munhal, O. & Oiler, C.J. (1986) Nursing research. A qualitative perspective. Appleton-Century-Crofts. Norwalk, Connecticut.
- Opinto-opas (1997) Mikkelin Ammattikorkeakoulun opinto-opas 1997-1998. Raamattutalo oy, Pieksämäki.
- Paulin, R. & Jaakkola, S. (1988) Käytännöllisen opetuksen toteutus terveydenhuollon koulutuksessa Turun terveydenhuolto-oppilaitoksessa. Ammattikasvatustieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.
- Perälä, M.-L. & Ponkala, O. (1999) Tietoa ja taitoa terveysalalle: Terveysalan korkeakoulutuksen arviointiraportti. Edita, Helsinki.
- Rauste – Von Wright, M. & Von Wright, J. (1994) Oppiminen ja koulutus. WSOY, Juva.
- Rousi, H. (1991) Näkökulma ammatillisen opettajankoulutuksen teoreettisiin lähtökohtiin – sovellutusalueena sosiaalialan opettajakoulutus. Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1. Jyväskylä.
- Ruohotie, P., Leino, J. & Rauhala, P. (1993) Oppimis- ja opettamismotivaatio ammatillisissa opinnoissa. Ammattikasvatuksen sarja 7. Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajakoulutuslaitos, Hämeenlinna.
- Schön, D. (1987) Educating the Reflective Practitioner. San Francisco, Calif: Jossey-Bass Inc Publishers.
- Shepard, K. (1993) The journey from novice to expert physical therapy clinician. Evolution of a research program based on evolution of a conceptual framework. Sjukgymnastik: Vetenskapligt supplement 1:18-23.

- Talvitie, U. (1986) Fysioterapian kuvausjärjestelmän kehittäminen ja testaaminen sekä toimintojen opettamisen kuvaaminen fysioterapiassa. Lisensiaattitutkimus, Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitos.
- Talvitie, U., Hynynen, P., Harri-Lehtonen, O., Sauren, M. & Sokka, H. (1993) Ehdotus fysioterapiakoulutuksen opetussuunnitelman perusteiksi ammattikorkeakoulussa. Helsinki, Sairaallaliitto.
- Tuomainen, M.-L.(1993) Itsearviointi hoitamaan oppimisessa. Oulun Yliopisto.
- Tynjälä, P. (1991) Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. *Kasvatus* 22(5-6):387-398.
- Tynjälä, P. (1999) Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Varto, J. (1992a) Fenomenologinen tieteenkriittikki. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta. Suomen Fenomenologinen instituutti, Tampere.
- Varto, J. (1992b) Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä, Tampere.
- Vuorinen (1993) Tuhat tapaa opettaa. Suomen morenoinstituutin julkaisusarja nro 1. Resurssi, Naantali.
- Väärälä, R. (1995) Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot. *Acta Universitatis Lapponiensis* 9. Lapin yliopisto. Rovaniemi, 1995.
- Wessel, J., Loomis, J., Rennie, S., Brook, P., Hoddinott, J. & Aherne, M. (1999) Learning styles and perceived problem-solving ability of students in a baccalaureate physiotherapy programme. *Physiotherapy Theory and Practice* 15:17-24.
- Williams, J.G. (1993) Motoric modeling:theory and research. *Journal of Human Movement Studies* 24.